

“LA SALUT EN EL MIL·LENNI”

Mostra de films i fotografies

Objectiu 8: FOMENTAR UNA ASSOCIACIÓ MUNDIAL PER AL DESENVOLUPAMENT

Chagas, un mal escondido

Direcció: Ricardo Preve

Campanya organitzada per:

Amb el suport de:

Chagas, un mal escondido, Ricardo Preve

Direcció: Ricardo Preve

Producció: Argentina / EUA, 2005

Guió: Ricardo Preve

Muntatge: Oscar Saporiti

Música: Sergio Albertoni, Pablo

Duchovni

Durada: 85 minuts

VII Festival Internacional de Cine y
Vídeo de Derechos Humanos, Santiago
del Estero, Argentina

XII Festival de Video Latinoamericano,
Rosario, Argentina

XII Festival Internacional de Cine de
Valdivia, Xile

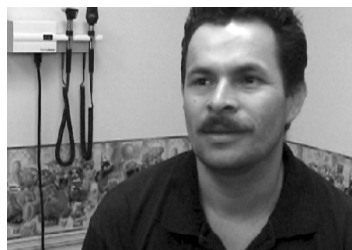
XVIII Virginia Film Festival,
Charlottesville, EUA

III Festival Internacional de Cinema i
Drets Humans, Barcelona, Espanya

IX Finger Lakes Environmental Film
Festival, Ithaca, EUA

X Los Angeles Latino International Film
Festival, EUA

III Festival Internacional de Cine y
Derechos Humanos, Alacant, Espanya

Pel·lícula documental sobre el mal de Chagas, una malaltia parasitària que causa la mort de 50.000 persones cada any i que afecta més de vint milions de persones d'arreu del món. El Chagas o *trypanosomiasi americana* és una malaltia endèmica d'Amèrica Central i del Sud, d'escassa simptomatologia externa, que és molt freqüent en les comunitats més vulnerables. A través d'un viatge per l'interior d'Argentina, el film denuncia la indiferència i el desinterès dels governs i de les autoritats sanitàries en la prevenció i el tractament d'aquesta afecció.

El 2003, vint-i-cinc anys després de marxar d'Argentina, el director i productor Ricardo Preve torna a Salta, el poble on va passar la seva infantesa, amb una càmera MiniDV a la recerca de localitzacions per rodar una pel·lícula de ficció sobre el mal de Chagas. Els descobriments i les indagacions que van resultar d'aquest viatge emocional van comportar un gir respecte al projecte inicial, tal i com explica Preve: «Allí, descubrí que hay un montón de gente que tiene el mal, que hay un montón de vinchucas cuando se pensaba que no había, que hay un montón de personajes. Descubrí lo mejor y lo peor de Argentina: gente a quien no pagan pero que de su propio bolsillo hace programas para ayudar a los infectados, un enfermero cuya madre murió de Chagas en medio de la montaña que ayuda a los enfermos. Entonces pensé: bueno, la película de ficción puede llegar a tener más público que un documental, pero necesita mucho más dinero. Como preparación, haré el documental».

A l'Argentina, Ricardo Preve va a visitar un amic de la infància, l'Oswaldo, que conviu des de fa temps amb la malaltia de Chagas. A partir d'aquí s'inicia un trajecte, que es perllonga fins a dos anys, per poblacions del nord-oest d'Argentina –especialment la província de Santiago del Estero–, París, Ginebra i les ciutats de Charlottesville i Williamsburg, de l'estat de Virgínia, amb l'objectiu de conèixer la incidència del mal de Chagas en la població i demostrar el desconeixement, el poc suport estatal i la manca d'investigació mèdica al voltant de la malaltia, tot denunciant la conseqüent desatenció envers els afectats i les afectades chagàsics.

El Chagas és una malaltia endèmica de l'Amèrica Central i del Sud causada pel paràsit *Trypanosoma cruzi*, que es troba en les restes fecals d'un insecte, la *vinchuca* o *chinche*. Els entorns ombrívols i humits de les vivendes rurals situades en les comunitats més pobres són l'hàbitat perfecte per a la propagació de la *vinchuca*. Les escasses condicions sanitàries d'aquests habitatges i la falta de mitjans per fumigar-los són alguns dels inconvenients a l'hora de combatre'l.

El Chagas és una malaltia silenciosa, que pot passar desapercebuda, malgrat que les persones infectades poden morir o patir lesions coronàries i danys i reversibles al cor, l'esòfag i el colon. I la indiferència governamental demostra que també es tracta d'una xacra amagada, silenciada i discriminada. El documental assenyalava alguns dels indicadors que corroboren aquesta afirmació:

- Hi ha una escassa inversió en R+D (Recerca i Desenvolupament) per desenvolupar fàrmacs per la malaltia tot i que és una afecció centenària. No hi ha genèrics i tan sols hi ha dos medicaments aprovats per tractar-la: el

Nifurtimox, que va ser retirat del mercat per la seva farmacèutica, la Bayer, perquè no els resultava rendible, i el Radanil, que es va començar a comercialitzar el 1970. Es tracta, per tant, de medicaments antiquats, que resulten poc efectius i amb greus efectes secundaris.

- Els fàrmacs no són accessibles a la població més empobrida i hi ha una seriosa deficiència d'infraestructures sanitàries que garanteixin l'accés als medicaments essencials. El personal mèdic de les províncies del nord-oest de l'Argentina explica que el Ministeri de Salut no els envia reactius i que la situació a la regió és de "genocidi". D'altra banda, tot i els advertiments de l'OMS, de les ONGD i d'alguns facultatius, els Estats Units i Europa demostren tenir un gran desconeixement de la malaltia.

Tal i com demostra Preve en el seu periple, es constata que hi ha una actitud d'absoluta indiferència governamental envers el Chagas i que, en conseqüència, la ciutadania està desatesa i desinformada. Una de les qüestions que el documental apunta és que la possible eradicació del Chagas només arribarà quan els països rics ho considerin una amenaça seriosa per a la seva població. És una qüestió de prioritats, i en un moment concret del rodatge el director es pregunta: què es considera prioritari?

El més inquietant és el debat ètic que sorgeix en adonar-nos de la mirada que exercim sobre el món. Des dels països occidentals, s'han naturalitzat unes dinàmiques d'actuació i d'informació en què predominen la parcialitat i l'ocultació. Per què, si no, després de cent anys d'existència, amb milers de víctimes oblidades, és ara quan la comunitat internacional comença a reaccionar? El film es planteja si és perquè realment preocupa la incidència del Chagas en els col·lectius més vulnerables, a les zones empobrides, o si és potser perquè ara els treballadors i treballadores immigrants poden ser-ne els portadors.

Respecte al perill de no despertar consciències i que l'alarma social propiciï accions discriminatòries envers els immigrants, el director diu: *«Es cierto, esto podría ser usado en contra de los más desposeídos. Pero callar y dejar sin atención médica a tanta gente, sobre todo a chicos que podrían ser curados, callar es ocultar la realidad y darle la victoria a esta otra gente. Las personas que quieren usar esto ya lo están usando»*.

En perquirir i desvetllar la realitat del Chagas, Ricardo Preve arracona el projecte d'una obra de ficció i roda un documental a partir de les històries i les demandes de la gent que va entrevistant. El resultat d'aquesta recopilació és la crònica del viatge emocional i del procés d'aprenentatge que el mateix director experimenta després de conviure amb la realitat del Chagas.

Enginyer agrònom de professió, Ricardo Preve va perdre la seva feina en la crisi argentina del 2001. Des d'aleshores combina alguns encàrrecs com a enginyer amb l'escriptura, la direcció i sobretot la producció de curtsmetratges, films documentals i llargmetratges, entre els quals destaquen: *Adiós querida luna* (2003); *Tango, un giro extraño* (2004); *Mondovino* (2004); *Chagas, un mal escondido* (2005); *Summer running* (2006); *Esperanza means hope* (2006); *La noche antes* (2006).